

ผลจากการให้สุขศึกษาในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าสำหรับเสริมสร้างพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าของกองออร์โธปิดิกส์ พบว่า ภายหลังจากการให้โปรแกรมสุขศึกษาทันทีและภายหลัง 14 วัน ผู้ป่วยมีความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองก่อนและหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า ระดับความเครียดจากการผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่า และการปฏิบัติตนเองก่อนและหลังผ่าตัดเปลี่ยนข้อเข่าดีกว่าก่อนได้รับ โปรแกรมสุขศึกษา

จากตัวอย่างการให้สุขศึกษาในโรงพยาบาลนั้กสุขศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้ไปเป็นตัวอย่างสำหรับการจัดกิจกรรมสุขศึกษาในโรงพยาบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กระบวนการทางสุขศึกษาโดยการสนทนารายบุคคล ซึ่งผู้ป่วยสามารถแนะนำองค์ความรู้ที่ได้ดังกล่าวฯ ไปยังบุคคลอื่นๆ ได้อีก ก็ยังจะทำให้เกิดคุณค่าและเป็นประโยชน์ในวงกว้างต่อไป

6.16 สรุป

โรงพยาบาลว่าเป็นสถานที่สำหรับให้บริการทั้งทางการแพทย์และการสาธารณสุข ได้แก่ ให้การวินิจฉัย การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในที่มาใช้บริการ รักษาพยาบาล โรคทางกายและโรคทางจิต การส่งเสริมสุขภาพและการควบคุมป้องกันโรค การให้สุขศึกษา การชันสูตรโรค การจัดระบบส่งต่อ การคุ้มครองผู้บริโภค มีการศึกษาวิจัยค้นคว้าและการพัฒนาบุคลากร งานรวบรวมสถิติเวชระเบียน รวมทั้งบริหารภายในโรงพยาบาล เป็นต้น

สุขศึกษาในโรงพยาบาลเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการประสิทธิภาพในการเรียนรู้ทางด้านสุขภาพเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค คุ้มครองผู้บริโภค รักษาพยาบาลและฟื้นฟูสุขภาพของบุคคลให้มีการปฏิบัติตนเพื่อสร้างสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรง เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลครอบครัวหรือชุมชนทั้งภายในและภายนอกโรงพยาบาล

งานสุขศึกษาในโรงพยาบาลจะช่วยสร้างความเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านสุขภาพ ช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความร่วมมือและรับผิดชอบร่วมกันกับคนในครอบครัวและชุมชน งานสุขศึกษาไม่สามารถแยกออกจากงานด้านการรักษาพยาบาลและการสาธารณสุขได้ แต่จะเป็นรากฐานที่ช่วยเสริมงานแต่ละงานให้มีความเข้มแข็ง คงทนถาวรและประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

องค์ประกอบที่สนับสนุนต่อการดำเนินงานสุขศึกษาในโรงพยาบาล ให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ลักษณะของปัญหา ความต้องการของผู้รับบริการ ระยะเวลาที่ใช้ในโรงพยาบาล

ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลกับผู้ป่วย ทรัพยากรของโรงพยาบาล และการจัดคลินิกพิเศษ

สุศึกษาในโรงพยาบาลของประเทศไทยเริ่มขึ้นมาพร้อมๆ กับการเปิดให้บริการของโรงพยาบาลแห่งแรก คือ โรงพยาบาลศิริราช เมื่อปี พ.ศ. 2431 แต่มีนักวิชาการได้รวบรวมข้อมูลและแบ่งสุศึกษาออกเป็น 3 ยุค คือ สุศึกษาในโรงพยาบาลยุคที่ 1 เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 – 2514 สุศึกษาในโรงพยาบาลยุคที่ 2 เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 – 2526 และสุศึกษายุคที่ 3 เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2527 – ปัจจุบัน

กลุ่มเป้าหมายของงานสุศึกษามี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ป่วยและญาติ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล และกลุ่มประชาชนทั่วไป

รูปแบบของงานสุศึกษาในโรงพยาบาลมี 3 รูปแบบ ได้แก่ การจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบด้านนี้โดยเฉพาะ ให้สุศึกษาโดยสอดแทรกไปกับการรักษาพยาบาลประจำวัน และการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ

การจัดโปรแกรมสุศึกษาในโรงพยาบาล มี 2 แผนก ได้แก่ แผนกผู้ป่วยนอก และแผนกผู้ป่วยใน ซึ่งแผนกผู้ป่วยในมี 3 ลักษณะ ได้แก่ สุศึกษาสำหรับผู้ป่วยก่อนเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล สุศึกษาสำหรับผู้ป่วยในระหว่างการรักษาอยู่ในโรงพยาบาล และสุศึกษาสำหรับผู้ป่วยก่อนกลับบ้าน

นักสุศึกษาในโรงพยาบาลมีบทบาทหน้าที่ 10 ประการ ได้แก่ เป็นผู้ประสานงานที่ดี เป็นนักติดต่อสื่อสารที่ดี วางแผนและประเมินผลงานด้านสุศึกษา ร่วมมือในการจัดการประชุม ทำตัวให้เป็นแหล่งประโยชน์ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาด้านสุศึกษา มีความรู้ความสามารถในการวิจัย มีความรู้ในการเขียนรายงานเสนอผลงาน มีความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อต่างๆ และสามารถให้สุศึกษาทางสื่อมวลชนและให้กระบวนการกลุ่ม

การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงพยาบาลมีองค์ประกอบที่ควรคำนึงถึง ได้แก่ พฤติกรรมเสี่ยง กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในโรงพยาบาล คุณสมบัติของผู้ให้บริการส่งเสริมสุขภาพ เนื้อหาปัญหาทางส่งเสริมสุขภาพในโรงพยาบาล โรงพยาบาลถือว่าเป็นสถานรักษาพฤติกรรมสุขภาพ นโยบายส่งเสริมสุขภาพในโรงพยาบาล และงานส่งเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการทางสังคม

การวางแผนการดำเนินงานสุขศึกษาในโรงพยาบาลมีขั้นตอน 10 ขั้นตอน ได้แก่ การวินิจฉัยโรงพยาบาล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุปัญหาหรือความต้องการบริการสุขศึกษา การตั้งเป้าหมาย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหา การเลือกวิธีการทางสุขศึกษา การเลือกใช้อุปกรณ์และสื่อโสตทัศน การกำหนดแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ และการประเมินผล

นักสุขศึกษาในโรงพยาบาลเป็นสมาชิกคนหนึ่งของทีมสุขภาพที่จะทำงานร่วมกับแพทย์พยาบาล และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ในการให้การดูแลและให้บริการด้านสุขภาพแก่ผู้ป่วย ญาติและประชาชน นักสุขศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบเป็นผู้ประสานงานที่ดี เป็นนักติดต่อสื่อสารที่ดี เป็นผู้วางแผนและประเมินผลงานด้านสุขศึกษา ร่วมมือในการจัดการอบรม ทำตัวเป็นแหล่งประโยชน์เป็นที่ปรึกษาด้านสุขภาพ มีความรู้ความสามารถในการวิจัย และการเขียนรายงานเสนอผลงาน ดังนั้นนักสุขศึกษาที่ดีนอกจากจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านสุขภาพแล้ว ยังจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้มีความอดทน มีคุณธรรมประจำใจ เสียสละ ตั้งใจทำงาน มีใจรักการปฏิบัติงานด้านนี้และมีความเห็นอกเห็นใจผู้มีปัญหาเจ็บป่วย